

בדיקת חמץ – מה"ת ומד"ס

משנה פסחים ב, א

אור לארבעה עשה בודקין את החמץ לאור הנר (שלא יעבור עליו בבל יראה ובבל ימצא, רש"י).

פסחים ד, ב

בדיקת חמץ מדרבנן הוא דמדאורייתא בביטול בעלמא סגי ליה.

פסחים ו, ב

אמר רב יהודה אמר רב הבודק צריך שיבטל. מאי טעמא ... גזירה שמא ימצא גלוסקא יפה ודעתיה עילויה.

שוע"ר סי' תלא

ד ומפני ב' דברים נזקקו חכמים לכך, הא' לפי שהביטול וההפקר תלוי במחשבתו של אדם שיפקירונו בלב שלם ויוציאנו מלבו לגמרי ולפי שאין דעת כל בני אדם שוין ואפשר מי שיקל בדבר ולא יפקירונו בלב שלם ולא יוציאנו מלבו לגמרי לפיכך גזרו שאין ביטול והפקר מועיל כלום עד שיוציא את החמץ מכל גבולו (עיין סי' תמ"ה), הב' לפי שהאדם רגיל בכל השנה בחמץ ומחמת רגילותו קרוב הוא לשכחה שישכח את איסורו ויאכל ממנו אם יהיה מונח בגבולו בפסח לפיכך הצריכו לחפש אחריו ולבודק ולהוציאו מכל גבולו קודם שיגיע זמן איסור אכילתו.

שוע"ר סי' תלג

יב כבר נתבאר בסימן תל"א שמן התורה כשמבטל את החמץ ומפקירו קודם זמן איסורו דיו. ואם אינו רוצה לבטלו ולהפקירו חייב הוא לבדוק ולחפש אחריו **מן התורה** כשיגיע זמן איסורו ולבערו מן העולם לגמרי וכשהוא עושה כך אם בתוך הפסח מצא כזית חמץ בביתו שלא מצא בבדיקתו לא עבר עליו למפרע בבל יראה ובל ימצא שהרי אנוס הוא כיון שבדק כדינו.

יט ואם קרקעית הבית היא מרוצפת בנסרים ויש ביניהם חורים קטנים עמוקים ... ואפילו אם ראה שנפל חמץ לחור זה הקטן ואם לא יוציאנו משם יהיה מונח שם כל ימי הפסח אעפ"כ אין מטריחין אותו להוציאו משם אלא מבטלו ודיו, שהרי עיקר תקנת בדיקת החמץ אחר שביטלו אינה אלא משום גזירה שמא יבוא לאוכלו בפסח וזה החמץ שהוא מונח במקום שאינו יכול להכניס ידו לתוכו בודאי לא יאכלנו בפסח.

שוע"ר סי' תלו

א היוצא מביתו לעיר אחרת קודם הפסח ודעתו שלא לחזור לביתו עד לאחר הפסח, או שדעתו שלא יחזור לביתו לעולם, ואינו מניח בביתו אדם שיוכל לבדוק כשמגיע זמן הבדיקה, אם הוא יוצא בתוך שלשים יום לפני הפסח, כיון ששואלין ודורשין בהלכות פסח חל עליו להזהר ולקיים כל מצות חכמים, לפיכך חייב הוא לבדוק כל חדריו בלילה שלפני יציאתו לאור הנר. ואם שכח ולא בדק בלילה יבדוק ביום לאור הנר ... ועל בדיקה זו לא יברך.

כ ישראל שהיה דר בבית של נכרי ורוצה לצאת ממנו לדור בבית אחר בעיר זו או באחרת והנכרי יכנס לביתו קודם הפסח אפילו הוא יוצא בתוך ל' יום לפני הפסח שכבר חל עליו חובת הביעור אף על פי כן אין צריך לבדוק את בית הנכרי שהוא יוצא ממנה ואפילו יש שם ודאי חמץ הרבה אין צריך לבערו משם שהרי יוכל לקיים מצות ביעור באותו בית שידור בו בפסח ואפילו אם ידור בבית אחר עם אדם אחר ואותו אדם הוא הבעה"ב ויבדוק את ביתו ויבער החמץ בעצמו מכל מקום כיון שאותו בעה"ב יבדוק ויבער גם החמץ שנשתמש זה בביתו מיום בואו עד הפסח הרי אותו בעה"ב הוא שלוחו של זה לבדוק ולבער חמצו ושלוחו של אדם כמותו.

שוע"ר סי' תמב

ז אם אין ממשות החמץ כלום בתוך התערובת אלא טעמו בלבד ... אסור לקיימו בפסח ... גזירה שמא ישכח על איסור חמץ שהרי רגיל בו כל השנה וילך ויאכלנו. ואם שכח ולא ביערו בערב פסח ונזכר בתוך הפסח צריך לבערו מן העולם לגמרי אבל לא יברך על ביעור זה כיון שאין צריך לבערו רק משום חשש תקלה שמא יאכל ממנו.

צמח צדק או"ח סי' מז

חיוב הבדיקה לא חל רק על מקומות שיהי' שלו כמ"ש לא יראה בכל גבולך, לא במה שלא יהי' בגבולו כ"א של אחרים, ואף שעכשיו עדיין הוא גבולו מ"מ כיון שלמחר לא יהי' זה גבולו הנה בתר סוף אזלינן, דהיינו מה שיהי' גבולו מעת התחלת איסור חמץ זה צריך לבדוק אור ל"ד, ומה שיצא מגבולו קודם התחלת איסור חמץ א"צ לבדוק אף שעדיין לא יצא מגבולו.